

เครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่*

SOCIAL NETWORKS OF NEW CHINESE IN CHIANG MAI CITY

จือลี่ ซุน*, ปณัดดา ฤกษ์เปลี่ยน

Zhili Sun*, Panadda Rerkplian

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: Zhili_sun@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคม และวิเคราะห์ลักษณะรวมถึงบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกับการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่ซึ่งมีบุตรเรียนอยู่ในโรงเรียนนานาชาติที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ราย โดยวิเคราะห์ตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมก่อนเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทย มีการเตรียมหาวิธีการและเตรียมความพร้อมก่อนการเคลื่อนย้ายเข้ามา หลังจากเข้ามาแล้วก็จะเกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมใหม่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย และ 2) ลักษณะและบทบาทของเครือข่ายทางสังคมจะมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบุตรหลาน มีการใช้บริการของบริษัทแนะแนวการศึกษาต่อต่างประเทศเป็นหลัก นอกจากนี้มีการช่วยเหลือแนะนำแบบบอกต่อกันในกลุ่มคนที่รู้จักกัน ลักษณะเครือข่ายทางสังคมส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านทั้งแพลตฟอร์มแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ สำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์นั้น ชาวจีนใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้ชีวิตในประเทศไทย ส่วนแบบออฟไลน์นั้น ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่จะมีการรวมตัวกันผ่านเครือข่ายกลุ่มชมรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มที่เรียนภาษาไทย กลุ่มอาชีพ กลุ่มศาสนา ฯลฯ เพื่อพบปะ พูดคุย และช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กันและกัน ดังนั้น กลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จึงนับได้ว่าเป็นเครือข่ายทางสังคมลักษณะหนึ่งที่ทำให้เกิดกลุ่มชุมชนของชาวจีน รุ่นใหม่ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: เครือข่ายทางสังคม, ชาวจีนรุ่นใหม่, เมืองเชียงใหม่

Abstract

This article studies the lives of new Chinese in Chiang Mai City. It aims to present the process of social network construction and analyze the characteristics and roles of these social networks. The research method uses in-depth interviews, including participatory and non-

participatory observation. The key informants are 30 new Chinese parents of their children who study in international schools located in Chiang Mai. The study follows the concept of social networks, and the research results found that. The research results found that 1) The process of creating a social network before moving to Thailand involves preparing and finding methods before moving in. After entering, a new social network will be created to adjust to Thai society. 2) The characteristics and roles of social networks are related to children's education. The services of overseas education consulting companies are mainly used. In addition, there is help and advice through word-of-mouth among people who know each other. Most social networks occur through both online and offline platforms. Chinese people use social media platforms for online platforms to exchange experiences of living in Thailand. As for offline platforms, new Chinese parents will gather through various groups, such as parent-student groups, Thai language learning groups, career groups, religious groups, etc., to meet, talk, and help solve problems for each other. Therefore, these groups can be considered social networks that create a community of new Chinese parents living in Chiang Mai society today.

Keywords: Social Networks, New Chinese, Chiang Mai City

บทนำ

ในอดีตชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทย มีบทบาทสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่าชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย มุ่งแสวงหาความอยู่รอดที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่อาศัยแห่งใหม่ เพื่อสร้างโอกาสและความมั่นคงในชีวิตของตนเอง ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และความเจริญทางสังคมของประเทศไทยสำคัญ ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยด้วย (จี.วิลเลียม สกินเนอร์, 2564); (อรัญญา ศิริผล และเจียงหยู หลี่, 2565) การเคลื่อนย้ายไปศึกษา ในต่างประเทศของครอบครัวชาวจีน แม้จะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมจีนมานานกว่าสามทศวรรษแล้ว แต่ก็มีรูปแบบที่แตกต่างไปตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน (ยศ สันตสมบัติ, 2565); (เคียน เฉิง ลี, 2565); (Wang, C., 2000)

ในปัจจุบัน พบว่า ยังมีครอบครัวชาวจีนเคลื่อนย้ายออกมอยู่ต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนชาวจีนจากครอบครัวชนชั้นกลางที่ไปเรียนที่ประเทศสิงคโปร์ พบว่า ครอบครัวชาวจีนหวังว่าการศึกษาในต่างประเทศจะยกฐานะครอบครัวให้ดีขึ้น จึงลงทุนอย่างมากแก่การศึกษาของบุตรหลาน เชียงใหม่ก็เป็นเมืองหนึ่งที่มีปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้น สำหรับกลุ่มผู้ปกครองชาวจีนการโยกย้ายข้ามชาติเพื่อการเลี้ยงดูเด็กในต่างประเทศทำให้ต้องหยุดหน้าที่การงานที่กำลังรุ่งเรืองไว้ ออกจากสภาพชีวิตที่คุ้นเคย และอยู่ห่างจากครอบครัว แต่ก็เป็วิธีหนึ่งที่จะเพิ่มโอกาสสะสมทุนทางสังคม หรือทุนการศึกษาเพื่อลงหลักปักฐานในประเทศนั้น (Huang S. Y. et al., 2005); (Johanna L. W., 2005)

การเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมใหม่ จำเป็นต้องปรับตัวและเรียนรู้การใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ในสังคมนั้น ดังนั้น จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มชาวจีนในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ควรแก่การศึกษาผ่านแนวคิดในเรื่อง เครือข่ายทางสังคม ซึ่งเน้นการดำรงอยู่ของสายใยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีการขยายครอบคลุมไปทั่วทั้งสังคม แต่การวิเคราะห์ เครือข่ายทางสังคมในทางสังคมวิทยา (ธนพฤษช์ ชามะรัตน์, 2544); (ธีรวิทย์ กายแก้ว, 2556); (ศิริดา เทาะเจริญ และเพ็ญพักตร์ ทองแท้, 2560) จะเน้นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรม ซึ่งกันและกันอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยเรื่อง รูปแบบและลักษณะของเครือข่ายทางสังคมมาอธิบายพฤติกรรมของ บุคคลด้วย ในการศึกษาครั้งนี้จะอาศัยแนวคิดของบัวเซอแวง (Boissevain, J., 1974) และแนวคิดของวาสเซอร์แมน และฟาสต์ (Wasserman, S. & Faust, K., 1999) โดยการวิเคราะห์จะแบ่งเป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรก เป็นการพิจารณา บทบาทของสมาชิกในเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์อันหลากหลาย และสามารถ อธิบายได้ด้วยบทบาทของปัจเจกบุคคลในเครือข่าย เนื่องจากในเครือข่ายทางสังคมนั้นจะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ บุคคลแต่ละคนนั้นไม่ได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลาย บทบาทที่จะต้องแสดงในแต่ละวัน ดังนั้น บุคคลสองคนอาจมีความสัมพันธ์กันได้ทั้งในบทบาทเดียวหรือหลายบทบาท ประกอบกันเป็นความสัมพันธ์เชิงเดียว และความสัมพันธ์เชิงซ้อนตามลำดับ ประเด็นที่สอง เป็นการพิจารณา ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลในเครือข่าย มักตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนเชิงผลประโยชน์ เนื่องจาก บุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ตามแนวทางที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ทั้งในด้านวัตถุ เช่น เงินทอง สิ่งของ และทางด้านจิตใจ เช่น ความช่วยเหลือที่ทำให้เกิดความสะดวกสบายในชีวิต โดยที่ตัวบุคคล เป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง ในการที่จะเลือก หรือมีพฤติกรรมอย่างไร หรือแลกเปลี่ยนอะไรกับอีกบุคคลหนึ่งโดยคำนึง ถึงความเหมาะสมหรือความพอใจส่วนตัว ประเด็นที่สาม เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับทิศทางการไหลของความสัมพันธ์ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เท่าเทียมและไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากความสัมพันธ์ ทางสังคมระหว่างบุคคลที่วางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนนั้น สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งแบบร่วมมือกัน และแบบแข่งขันกัน ซึ่งการแลกเปลี่ยนที่สมดุลและไม่สมดุลกัน

กล่าวโดยสรุปในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ โดยมีคำถามว่ากลุ่มชาวจีนที่มาอาศัยอยู่เป็นระยะยาว และพาบุตรหลานมาับการศึกษาในเมืองเชียงใหม่ มีกระบวนการ ที่ทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคมในกลุ่มของตนอย่างไร จากการศึกษาดังกล่าวจะเกิดประโยชน์อย่างมากในการทราบ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ ทราบลักษณะและบทบาทของ เครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีวิตของชาวจีนรุ่นใหม่ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบัน เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของชาวจีนรุ่นใหม่กลุ่มหนึ่งที่เข้ามาอยู่ร่วมกับสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีวิต ของชาวจีนรุ่นใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามประเด็นการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคม โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่ในโรงเรียนนานาชาติ จำนวน 30 ราย

2. วิธีการคัดเลือก โดยการสุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียนจากโรงเรียนนานาชาติในเมืองเชียงใหม่ จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ 1) Ambassador Bilingual School 2) Nakornpayap International School 3) Singapore International School 4) Chiang Mai International School 5) Waree Chiang Mai International School 6) Unity Concord International School 7) Americana Chinese International School 8) American Pacific International School 9) Panyaden International School 10) Lanna International School Thailand 11) Grace International School and 12) Prem Tinsulanonda International School โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นชาวจีนรุ่นใหม่ที่มีสัญชาติจีน และอาศัยอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ของเมืองเชียงใหม่ 2) นำบุตรหลานเข้ามาศึกษาที่โรงเรียนนานาชาติและมีแผนการอยู่ต่ออีกอย่างน้อยเป็นเวลา 3 ปี และ 3) เข้าใจรายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และเชื่อถือได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ทั้งแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และแบบกึ่งทางการ (Semi Informal Interview) พร้อมแบบสัมภาษณ์ที่มีแนวคำถามสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3.3 การสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory Observation)

สำหรับการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้น การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านชาวจีนในเมืองเชียงใหม่ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านเนื้อหาและทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านระเบียบวิธีวิจัย

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2566 - เดือนมกราคม 2567 รวมระยะเวลา 12 เดือน หลังจากการตรวจสอบและสรุปผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว จะรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำมาดำเนินการถอดเทป วิเคราะห์ข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับประเด็นใจความสำคัญหลัก จัดกลุ่มข้อมูลพิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนและความแตกต่าง แล้วจึงเรียบเรียงนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคม

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “เครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่

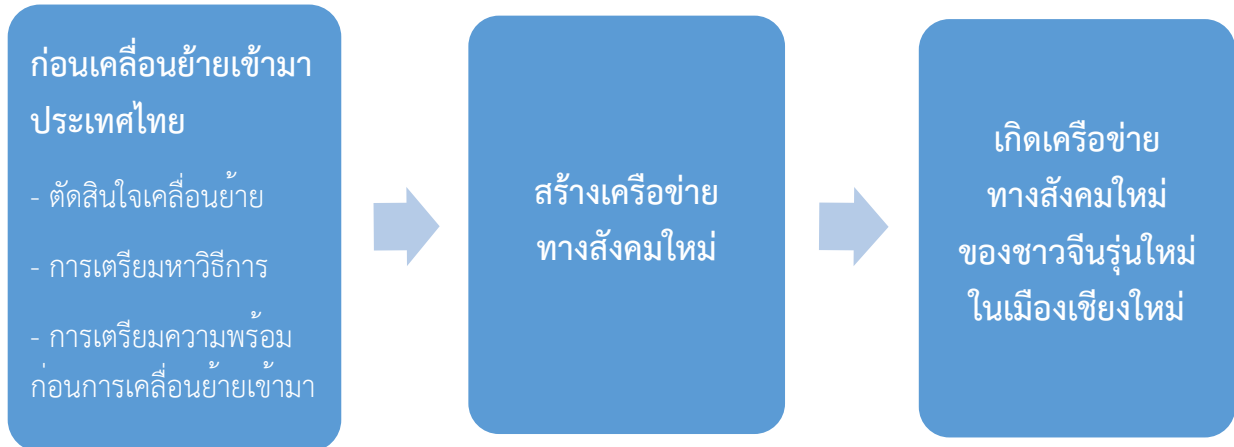
เครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นพร้อมกับการเคลื่อนย้าย และรับผลจากการเคลื่อนย้ายด้วย ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสู่ประเทศไทย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ก่อนเคลื่อนย้ายเข้ามาประเทศไทย ขั้นตอนนี้ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่มีการตัดสินใจพาบุตรมาประเทศไทย หาวิธีการเคลื่อนย้าย และการเตรียมตัวมาต่างประเทศ ขั้นตอนที่ 2 ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาในประเทศไทยแล้ว เริ่มสร้างเครือข่ายเพื่อปรับตัวเข้ากับสังคม การเคลื่อนย้ายเพื่อการศึกษาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมาสู่ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากชาวจีนด้วยกัน หรือใช้บริการของบริษัทแนะแนวการศึกษาต่อต่างประเทศ

สำหรับวิธีการเคลื่อนย้าย จากการศึกษาภาคสนามสรุปได้ถึงวิธีการเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่เข้าสู่เมืองเชียงใหม่ ดังนี้ วิธีที่หนึ่ง คือ ส่งบุตรมาเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมเข้าค่ายของโรงเรียนเพื่อแสวงหาความเป็นไปได้ในชีวิตต่อไป ระยะเวลาการออกค่ายจะไม่เกินหนึ่งเดือน ในช่วงเวลานี้ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่จะพยายาม ผู้ที่ให้คำปรึกษาและข้อมูลต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีหลายช่องทาง เช่น การหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือผู้มีแนะนำ ผู้ที่ให้คำปรึกษามาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้ปกครองที่ส่งบุตรเข้ามาเรียนในเมืองเชียงใหม่หรือเป็นคนไทยที่พูดภาษาจีนได้ ผู้ที่ให้คำปรึกษาอาจเป็นเครือญาติหรือเพื่อนที่เคยทำงานด้วยกัน เพื่อนในวัยเด็ก เพื่อนของเพื่อน ผู้ปกครองของเด็กที่เรียนกับครูคนเดียวกัน โดย แม่หลิว ได้ให้ข้อมูลว่า

“เราตอนแรกพาเด็กมาเข้าค่ายของโรงเรียน เด็กกลับไปบอกว่าชีวิตในโรงเรียนมีความสุขมาก เรารู้สึกดีใจมากเด็กชอบโรงเรียนจึงไปถามสถานการณ์ของโรงเรียนจากเพื่อนที่เรารู้จักกัน เพื่อนคนนี้ช่วยเราติดต่อกับโรงเรียน แนะนำผู้ปกครองคนอื่นในโรงเรียนนี้ให้เราด้วย หลังจากเราตัดสินใจและเตรียมตัว 4 เดือน เราก็พาเด็กมาเชียงใหม่แล้วค่ะ” (แม่หลิว ฮั่ว, 2566)

วิธีที่สอง คือ ผู้ปกครองชาวจิ้นรุ่นใหม่มีธุรกิจหรือทำงานในประเทศไทย เมื่อบุตรมีอายุถึงเกณฑ์ต้องเข้าโรงเรียนผู้ปกครองอยากดูแลอย่างใกล้ชิดและอยากให้บุตรได้รับการศึกษาระดับมาตรฐานสากลด้วย การเคลื่อนย้ายบุตรจะอาศัยเครือข่ายของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองมีต้นทุนทางสังคมทั้งในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่แล้ว

ภาพที่ 1 สรุปรูปแบบของโมเดลกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจิ้นรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างด้านเศรษฐกิจและสังคมไทยจีน

2. ลักษณะและบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชาวจิ้นรุ่นใหม่

2.1 ลักษณะของเครือข่ายทางสังคม จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าเครือข่ายทางสังคมของชาวจิ้นรุ่นใหม่แบ่งออกได้ 5 กลุ่ม ตามลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่

2.1.1 ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านทางเครือญาติ

จากการศึกษา พบว่า มี 16 ครอบครัว ใช้วิธีนี้ คิดเป็น 53.3% ครอบครัวที่มีญาติพี่น้องเคยใช้ชีวิตในประเทศไทย โดยไม่จำกัดว่าต้องอยู่เมืองเชียงใหม่อาจจะอยู่ที่เมืองอื่น เช่น กรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต ในฐานะเป็นเครือญาติก็ยินดีช่วยหาข้อมูลต่าง ๆ ให้ โดยญาติที่เคยมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในประเทศไทย เช่น ทำงานในประเทศไทยเคยศึกษาในประเทศไทย มีธุรกิจในประเทศไทย ความผูกพันระหว่างเครือญาติโดยสายเลือดจะช่วยเหลือในการเคลื่อนย้าย เช่น เป็นลุงป้าน้าอาแท้ ๆ หรือเป็นลูกพี่ลูกน้องย่อมมีความผูกพันสูงกว่าการเป็นญาติที่ไม่ใช่สายเลือด หรือเป็นญาติห่าง ๆ เช่น การเป็นคู่เขย หรือเป็นหลานของภรรยา เป็นต้น บางครอบครัวช่วงแรกอาจใช้ชีวิตกับญาติแล้วจึงย้ายออกไปหาที่พักใหม่

2.1.2 ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านคนรู้จัก

นอกจากเครือข่ายเครือญาติ ยังพบเครือข่ายอีกลักษณะหนึ่ง คือ เครือข่ายระหว่างครอบครัวที่รู้จักกัน กล่าวคือ ผู้ปกครอง ของสองครอบครัวรู้จักกันก่อนตั้งแต่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในฐานะเป็นเพื่อนกันในวัยเด็ก หรือเป็นเพื่อนทำงานด้วยกัน เช่น ในกรณีศึกษาหนึ่ง คุณแม่พาบุตรของตนเองกับบุตรของเพื่อน มาเมืองเชียงใหม่ด้วยกัน ผู้ปกครองคุณแม่ทั้งสองฝ่ายเป็นเพื่อนวัยเด็กกันมีประสบการณ์ชีวิตคุ้นเคย

กันมานาน การฝากบุตรมาอยู่กับอีกครอบครัวเนื่องจากว่าพ่อแม่ไม่สามารถลาออกจากที่ทำงาน และไม่ยอมเสียโอกาสของบุตรที่จะมาเรียนต่อต่างประเทศมารดาจึงพาบุตรของตัวเองมาเชียงใหม่และมีความคุ้นเคย ความเข้าใจกันของสองครอบครัวนี้ มีความผูกพันกันมากเป็นพิเศษ จึงช่วยกันรับผิดชอบพาลูกออกมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและเข้ามาเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่ประเทศไทยจากการศึกษามี 3 ครอบครัว ใช้วิธีนี้ คิดเป็น 10%

2.1.3 ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านความเป็นผู้ปกครอง

ความเป็นพ่อแม่ที่ดีต้องมีการดูแลบุตรทุกด้าน ตั้งแต่การใช้ชีวิตที่บ้าน ถึงชีวิตนอกบ้าน เช่น การเรียนการท่องเที่ยวดูต่าง ๆ บุตรต้องอาศัยพ่อแม่จัดการให้ ผู้ปกครองที่เคยมี เช่น เรื่องการประชุมในโรงเรียนนานาชาติ การแนะนำครูเรียนพิเศษนอกเวลาโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากเรื่องเกี่ยวกับเด็กในโรงเรียนทำให้เกิดการรวมตัวกัน บางครั้งผู้ปกครองมีการจัดการบรรยายแลกเปลี่ยนประสบการณ์การไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยในประเทศอื่นต่อไป เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้แก่ครอบครัวที่กำลังมีแผนการให้ลูกไปสมัครเรียน และสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวพร้อมกันไปด้วย

นอกจากนี้ ในโรงเรียนมีชุมชนช่วยเหลือระหว่างครูกับผู้ปกครอง ชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านสื่อแพลตฟอร์มออนไลน์เพราะความสะดวกและการเข้าถึงได้ง่าย แต่ความช่วยเหลือบ่อยครั้ง ก็เกิดขึ้นแบบออฟไลน์ด้วย หากพ่อแม่ผู้ปกครองบางคนต้องการคำแนะนำหรือเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การช่วยต่อรองหรือช่วยให้คำปรึกษาหารือกับโรงเรียนนานาชาติ ทำให้เกิดการพูดคุยประนีประนอมกับกรรมการโรงเรียน ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองชาวต่างชาติ นักเรียนทะเลาะกัน หรือมีการเผชิญปัญหาความยุ่งยาก ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่คนในกลุ่มโพสต์ข้อความผ่านสื่อแพลตฟอร์ม วิแชท

ผู้ปกครองชาวจีนนิยมเลือกบ้านที่ใกล้โรงเรียนนานาชาติ การรวมตัวกันในพื้นที่เดียวกันเป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดชุมชนเล็ก ๆ ของตัวเอง เพื่อนบ้านของครอบครัวชาวจีนส่วนใหญ่เป็นชาวจีนเหมือนกัน และมีความคิดว่าเป็นคนในหมู่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน ติดต่อกันได้ง่าย และได้ช่วยเหลือพึ่งพากันตลอด ในการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัย พบว่า บริเวณใกล้ ๆ โรงเรียนนานาชาติมีครอบครัวชาวจีนมีบ้านอยู่ติดกัน มีการรวมตัวอย่างหนาแน่น ทำให้ครอบครัวชาวจีนได้รับข่าวอย่างรวดเร็ว และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกมาก บางครอบครัวจะช่วยรับส่งบุตรของกันรู้จักไปโรงเรียนด้วยกัน หรือบุตรของเพื่อนบ้านกลับบ้านของตนเองก่อนการใช้ชีวิตในพื้นที่เดียวกัน และเจอกันทุกวัน ทำให้ครอบครัวชาวจีนมีการติดต่อและช่วยเหลือกันอยู่ตลอดเวลา

2.1.4 ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านเศรษฐกิจ

การทำงานของผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่ และการใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ไม่ได้เป็นเรื่องง่ายสำหรับผู้ปกครองชาวจีนกลุ่มนี้ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนภาษาไทย และไม่มั่นใจกับการใช้ภาษาอังกฤษของตนเอง เพราะฉะนั้นกลุ่มที่ใช้ภาษาจีนเป็นหลัก มักจะรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่ได้พึ่งพากลุ่มที่ใช้ภาษาอื่น นอกจากนี้ ผู้ปกครองชาวจีนที่ถือวีซ่าดูแลบุตรไม่มีสิทธิ์ทำงานที่บริษัทในประเทศไทย เพราะฉะนั้น ในช่วงแรก ชาวจีนเหล่านี้ทำงานในประเทศไทยไม่ได้ กิจกรรมประจำวันในช่วงแรกจะเน้นการท่องเที่ยวเป็นหลัก ชาวจีนนิยมไปจุดท่องเที่ยวรอบตัวเมืองเชียงใหม่ หรือตามกระแสท่องเที่ยวในสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศจีน หรือตลาดนัดต่าง ๆ เช่น ตลาดนัดจิ้นฮ่อ ตลาดนัดกาดมะพร้าว จรุงใจมาร์เก็ต ฯลฯ น้ำพุร้อน หรือจังหวัดใกล้ ๆ เชียงใหม่ เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน ฯลฯ

ส่วนการทำงานในประเทศไทยสำหรับผู้ปกครองชาวจีนต้องเป็นไปตามเวลาสะดวกของบุตร ผู้ปกครองบางคนจะทำธุรกิจเล็ก ๆ ของตัวเองในท้องถิ่น โดยเป็นผู้ลงทุนร่วมกับชาวไทย ตัวอย่างธุรกิจที่มีการลงทุนร่วมกัน เช่น 1) ธุรกิจให้บริการ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านบาร์ ร้านนวด ร้านล้างรถ ฯลฯ 2) ธุรกิจซื้อขายสินค้า เช่น ร้านขายของชำ ร้านโทรศัพท์มือถือ และ 3) ธุรกิจสุขภาพ เช่น ร้านเสริมสวย คลินิกเอกชน

อีกส่วนหนึ่งจะเข้าทำงานบริษัท ไม่ว่าจะเป็นบริษัทจีน บริษัทไทย หรือบริษัทต่างประเทศ แต่ทำงานในบริษัทจีนมีจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะทำงานเป็นครู การทำงานในบริษัทต่างประเทศจะอาศัยทักษะภาษาอังกฤษเป็นหลัก ชาวจีนที่เลือกงานนี้เป็นคนมีประสบการณ์ทำงานในบริษัทข้ามชาติในสาธารณรัฐประชาชนจีนมาก่อน หลังจากมาประเทศไทยจึงได้ทำงานในบริษัทข้ามชาติต่อ และได้รับความสะดวกจากการทำงานที่ได้กลับสาธารณรัฐประชาชนจีนทุกเดือน สำหรับการทำงานในบริษัทไทยเป็นเรื่องยาก เนื่องจากมีเงื่อนไขภาษาไทย ที่ไม่เพียงพอที่จะทำงานได้จึงมีคนทำงานในบริษัทไทยน้อย อีกส่วนหนึ่งจะทำงานออนไลน์ เช่น การลงทุนเล่นหุ้น ขายของออนไลน์ให้ชาวจีน เปิดสตรีมมิงสด นอกจากนี้จะมีกลุ่มที่จะร่วมมือทำงานกับชาวไทย เช่น เปิดบริษัทท่องเที่ยว เนื่องจากประเทศไทยมีการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวมาก และชาวจีนนิยมมาเที่ยวประเทศไทยด้วย จึงเปิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เปิดโรงแรม โกดังนำเที่ยว โกดังขับรถ โกดังช่วยซื้อตั๋ว ฯลฯ

2.1.5 ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านทางศาสนา

ความสัมพันธ์ทางศาสนาใหญ่ ๆ คือ กลุ่มศาสนาคริสต์ โบสถ์ได้กลายเป็นพื้นที่ทางสังคมอีกแห่ง ซึ่งผ่านการเชื่อมต่อด้วยภาษาจีนทำให้ชาวจีนรุ่นใหม่ สามารถสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวผ่านเวทีทางศาสนา ซึ่งมักกระทำไต่ยากในสาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะรัฐบาลจีนเข้มงวดควบคุมเรื่องศาสนาค่อนข้างมาก แต่เมื่อเคลื่อนย้ายออกมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนก็สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนา จนกระทั่งตอบสนองความสนใจใคร่รู้รวมถึงการรวมตัวสร้างกลุ่มรวมกัน

สำหรับกลุ่มเครือข่ายศาสนาคริสต์ในเมืองเชียงใหม่สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มที่หนึ่งคือ โบสถ์ที่มีสมาชิกเป็นคนจีนรุ่นใหม่ ทั้งหมดจะอธิษฐานจิตโดยใช้ภาษาจีนเพียงภาษาเดียว โบสถ์สร้างขึ้นมาโดยประชากรชาวจีนที่อยู่เชียงใหม่ ส่วนใหญ่กระจายตัวแถวโรงเรียนนานาชาติ Ambassador Bilingual School เพราะว่า มีผู้ปกครองอาศัยอยู่จำนวนมาก ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ขณะที่สอนความรู้ครูจะแนะนำหรือพูดถึงศาสนาคริสต์ให้เด็กฟังบ่อย ๆ นอกเวลาเรียน ครูอาจเชิญผู้ปกครองเข้าศาสนาคริสต์ ครูบางคนเป็นศิษยาภิบาลของโบสถ์ ครอบครัวที่ไปโบสถ์มีจุดมุ่งหมายหลากหลายกัน บางครอบครัวอยากเอาใจครู บางครอบครัวอยากให้ครูช่วยเหลือส่งลูกไปเรียนต่อที่อเมริกา บางครอบครัวไปเที่ยวดูโบสถ์เฉย ๆ ฯลฯ

ส่วนกลุ่มที่สอง คือ โบสถ์ที่มีสมาชิกคนไทยเชื้อสายจีน ชาวจีนรุ่นใหม่ และคนอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษ การอธิษฐานจิตจะใช้หลายภาษา เช่น ภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ช่วงเช้าเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ช่วงบ่ายเป็นภาษาจีน สมาชิกชาวจีนรุ่นใหม่ในโบสถ์กลุ่มนี้มีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่ มีความรู้ศาสนาคริสต์ระดับเบื้องต้น มาเข้าโบสถ์นี้ด้วยความสมัครใจ เครือข่ายทางศาสนามีความเข้มแข็งกว่าโบสถ์อื่น เพราะว่าสมาชิกมีความหลากหลาย และการเข้าการออกโบสถ์ยังมิผลต่อการสร้างเครือข่ายทางศาสนาระหว่างโบสถ์ทั่วโลก โบสถ์นี้มีระบบการดูแลโดยแยกเด็กกับผู้ใหญ่ พี่เลี้ยงมีการดูแลเด็ก ในการสังเกตผู้ใหญ่อธิษฐานจิตและอธิบายบทสอนให้เด็กเข้าใจศาสนา คนจีนรุ่นใหม่เข้าโบสถ์ใหม่เริ่มต้นโดยใช้ภาษาจีนเป็นหลัก เมื่อเวลาผ่านไปจะเปลี่ยนไปใช้

ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ลูกเข้าโบสถ์อธิษฐานจิตโดยใช้ภาษาอังกฤษด้วย โบสถ์แบบผสมหลากหลายที่ใหญ่ที่สุดในเมืองเชียงใหม่ คือ The First Chiang Mai Huaren Jidu Church

ทั้งสองโบสถ์จัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ด้วยภาษาจีน เพื่อให้สมาชิกและผู้มาใหม่สามารถสื่อสารร่วมกันด้วยภาษาจีนของตน และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้รับการรักจากพระผู้เป็นเจ้าและความรักจากสมาชิก สร้างให้เกิดความรู้สึกเหมือนอยู่บ้านเกิดที่สาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ผ่านการใช้วัฒนธรรมจีนหรือจัดปาร์ตี้เฉลิมฉลองในช่วงเทศกาลสำคัญของจีน แม้ว่ากิจกรรมส่วนใหญ่จะสนับสนุนสมาชิกในเชิงจิตวิญญาณ โบสถ์ให้ความช่วยเหลือหลากหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านที่สมาชิกผู้มาใหม่ยังปรับตัวกับที่ใหม่ไม่ได้

ชาวจีนรุ่นใหม่จำนวนมากคิดว่าสาเหตุที่สำคัญ ประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางศาสนา คือ ความเจริญที่เริ่มเข้าถึงในชุมชน ทำให้สภาพชีวิตทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป แต่อย่างไรก็ตามชาวจีนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่เลือกที่จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ เนื่องจากผู้สอนศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ไม่มีข้อห้ามมากเกินไป

2.2 บทบาทของสมาชิกในเครือข่ายทางสังคม

2.2.1 บทบาทของสมาชิกในลักษณะความสัมพันธ์ผ่านทางเครือข่าย

สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันภายในครอบครัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวมีความมั่นคง มีความเชื่อใจกันสูงกว่าคนอื่น ดังนั้น ชาวจีนคิดว่าเครือข่ายเป็นคนที่มีพึ่งพาได้มากที่สุดคนในเครือข่ายเดียวกัน จะมีความพยายามดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อให้ครอบครัวตัวเองปรับตัวใช้ชีวิต ในต่างแดนอยู่ต่อไปได้ เช่น คนที่มาก่อนจะแนะนำคนที่มาทีหลังเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในประเทศไทย ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ของชาวจีนครอบครัวจะมารวมตัวกันตามประเพณี ดังนั้น นอกจากสมาชิกในเครือข่ายจะมารวมตัวกันแล้วยังถือได้ว่าเป็นการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนไปพร้อมกันด้วย

2.2.2 บทบาทของสมาชิกในลักษณะความสัมพันธ์ผ่านคนรู้จัก

ผู้ปกครองชาวจีนบางครอบครัวมีความสัมพันธ์ผ่านคนรู้จักหรือคนที่เคยเป็นเพื่อนกันมาก่อน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นต้องอาศัยพื้นฐานของความไว้วางใจและความมีน้ำใจของสมาชิกครอบครัวที่มีให้แก่กัน เช่น ครอบครัว A มีความจำเป็นต้องฝากลูกของตนเองไว้กับอีกครอบครัว B ตั้งแต่การเตรียมตัวเดินทางมาจนถึงการมาใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากยังมีสมาชิกในครอบครัว A ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ต้องดูแลอยู่ที่สาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้การดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ ก็เป็นเรื่องยากและมีรายละเอียดมาก ครอบครัว ที่จำเป็นต้องฝากบุตรไว้กับคนที่ไว้วางใจได้ก็ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากเช่นกัน เมื่อทั้งสองครอบครัวตกลงรายละเอียดต่าง ๆ กันได้แล้ว ก็จะแลกเปลี่ยนหน้าที่กัน ครอบครัว B ที่พาบุตรมาประเทศไทยมีหน้าที่ดูแลบุตรแทนพ่อแม่ของครอบครัว A รับ-ส่งบุตรไปโรงเรียน พาไปเที่ยวต่างจังหวัดเมื่อมีวันหยุด ส่วนครอบครัว A ที่ฝากบุตรมาไว้จะมีคำตอบแทนให้ครอบครัว B และช่วยเหลือเรื่องอื่น ๆ ในประเทศจีน เช่น หากพ่อแม่ ของครอบครัว B ในประเทศจีนเจ็บป่วย ก็จะไปหาหมอทำหน้าที่แทนบุตรที่ประเทศไทย การยึดโยง ของความสัมพันธ์นี้เน้นการแลกเปลี่ยนประโยชน์และการตอบแทนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในความสัมพันธ์นี้มีบทบาทเป็นสะพานและ

ผู้ปฏิบัติงาน กล่าวคือ เป็นสะพานติดต่อสื่อสารข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างสองครอบครัว และเป็นผู้ปฏิบัติงานช่วย แทนทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน

2.2.3 บทบาทของสมาชิกในลักษณะความสัมพันธ์ผ่านความเป็นผู้ปกครอง

ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านความเป็นผู้ปกครองจะมีการกำหนดสถานภาพบทบาทอย่าง หลวม ๆ เพียงแค่ให้รู้ว่าใครเป็นสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น ดังเช่น กลุ่มผู้ปกครองโรงเรียน Prem Tinsulanonda International School สมาชิกผู้ปกครองโรงเรียนนี้ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง 12 คน ซึ่งทั้ง 12 คนนี้ มีบทบาท เท่าเทียมกัน คือ ทำหน้าที่ทุกอย่างด้วยตนเอง ทั้งการประสานงานกับผู้ปกครองคนอื่น ๆ และประสานกับคน ภายในโรงเรียน การดำเนินกิจกรรม การบริหารจัดการการเงิน ฯลฯ ผู้ปกครองของโรงเรียน Prem Tinsulanonda International School ไม่มีการตั้งกรรมการของกลุ่มขึ้นมาอีก เนื่องจากทุกคนในกลุ่มมองว่าการทำงานด้วย ตนเองสามารถทำได้คล่องตัว สะดวก และรวดเร็วกว่า อย่างไรก็ตามในกลุ่มผู้ปกครองกลุ่มนี้ก็มีผู้ที่ทำหน้าที่ ประสานงานต่าง ๆ ให้กับผู้ปกครองทุกคนในกลุ่ม โดยมีผู้ช่วยผู้ประสานงานอีกคนหนึ่ง

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีผู้ปกครองชาวจีนที่มีลักษณะเป็นแกนนำในชุมชน ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือแก่คนอื่น เมื่อพบปัญหาหรือจะขอคำปรึกษา ทุกคนจะยินดีเข้าไปพบคนนี้ ทั้งในเรื่องส่วนตัว และเรื่องงาน คนที่เป็นแกนนำจะรู้สึกได้รับการยอมรับและมีความภาคภูมิใจในบทบาทที่ตนได้รับ ทำให้มีกำลังใจ มีพลังที่จะดำเนินหน้าที่ต่อไป แม้ตนเองไม่มีตำแหน่งในชุมชนอย่างเป็นทางการ และไม่มีสิ่งใดเป็นค่าตอบแทน

2.2.4 บทบาทของสมาชิกในลักษณะความสัมพันธ์ผ่านเศรษฐกิจ

ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านเศรษฐกิจของผู้ปกครองชาวจีน เกิดจากการรวมตัวกันเพื่อทำ กิจกรรม ด้านเศรษฐกิจแต่ยังเป็นการรวมกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันระหว่างเพื่อน ญาติพี่น้อง คนรู้จักกัน คนที่ทำงานด้วยกัน หรือคนที่ร่วมมือทำงานกัน คนในกลุ่มนี้คอยให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกันยามประสบปัญหา สมาชิกในความสัมพันธ์นี้มีบทบาทเป็นเพียงคนที่ร่วมงานกัน คนที่ทำงานด้วยกัน เช่น การเป็นตัวแทนจัดซื้อจัดหานำเข้าสินค้าจากประเทศไทยไปประเทศจีนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์จีน ทั้งสองคน ช่วยกันทำงานรับซื้อจัดส่งสินค้า คนหนึ่งรับผิดชอบแนะนำสินค้าให้ลูกค้า ออกเงินรับซื้อของจากประเทศไทย ส่วนอีกคนรับผิดชอบจัดส่งสินค้าเข้าสู่ประเทศจีน ติดต่อลูกค้าชาวจีน เก็บเงิน ฯลฯ ความสัมพันธ์จากการทำงาน ร่วมกันลักษณะนี้เป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยาวนาน เนื่องจากต้องช่วยกันรักษาสถานภาพทาง เศรษฐกิจ ให้มั่นคงร่วมกัน

2.2.5 บทบาทของสมาชิกในลักษณะความสัมพันธ์ผ่านทางศาสนา

ลักษณะความสัมพันธ์ผ่านทางศาสนา สมาชิกมีความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมทาง ศาสนา โดยต่างถือว่าเป็นโอกาสทำบุญให้แก่ตนเอง กลุ่มความสัมพันธ์นี้ไม่มีตำแหน่งที่เป็นทางการแต่ยังสามารถ เรียกทุกคนรวมตัวและประสานงานกันได้ด้วยความเป็นจิตอาสาของสมาชิกทุกคน โดยเชื่อว่าการทำงานให้คนใน กลุ่มเป็นโอกาสสร้างบุญกุศลให้กับตนเอง และได้ดูแลคนที่นับถือศาสนาด้วยกันเป็นเรื่องที่มีความหมายยิ่งใหญ่ โดยมีผู้ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลัก

ส่วนสมาชิกทั่วไปมีบทบาทเป็นผู้ร่วมกิจกรรม เช่น ช่วยเก็บของใช้ต่าง ๆ ช่วยถ่ายรูป สมาชิกทุกคนได้รับความสุขจากการร่วมกิจกรรม ซึ่งนับเป็นวิธีหนึ่งที่จะสนับสนุนการทำงานและสร้างความสัมพันธ์

ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การทำงานในเครือข่ายศาสนายังต้องประสานงานกับบุคคลจากโบสถ์อื่น ๆ ทั่วโลกต้องพยายาม ทำความรู้จัก รักษาความสัมพันธ์ และสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างกันไว้ต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “เครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่

พบว่า เมื่อกล่าวถึงชาวจีนในเมืองเชียงใหม่ สามารถแบ่งกลุ่มชาวจีนตามคำที่ถูกเรียกเป็นสามกลุ่มใหญ่ คือ จีนฮ่อ ชาวไทยเชื้อสายจีน และจีนรุ่นใหม่ โดยมีวิธีการเคลื่อนย้าย จุดมุ่งหมาย เส้นทางเคลื่อนย้ายต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป แต่ปัจจุบัน ทั้งสามกลุ่มได้ปรับตัวใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม จีนฮ่อเป็นกลุ่มชาวจีนมาจากยูนนาน และเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นหลัก ชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันเป็นกลุ่มได้รับการยอมรับจากสังคมทั่วไปมากที่สุด พบว่ากลุ่มชาวจีนรุ่นใหม่เป็นกลุ่มเคลื่อนย้ายเข้ามาประเทศไทยในช่วงราวสองทศวรรษที่ผ่านมาในปัจจุบันจากผลการศึกษาของ หยางชิง ปิง ปัจจัยที่ผลักดันให้ครอบครัวชาวจีนตัดสินใจพาลูกมาเรียนที่เชียงใหม่มี 5 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การดำเนินนโยบายของจีน เช่น นโยบายการเปิดประเทศ และนโยบาย “ก้าวออกไป” (หยางชิง ปิง, 2563) ซึ่งสนับสนุนให้ชาวจีนเดินทางออกไปเรียนต่อต่างประเทศได้อย่างอิสระ ประการที่สอง หลังจากจีนได้พัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ครอบครัวชาวจีนเริ่มมีความศรัทธาในการส่งลูกไปเรียนที่ต่างประเทศ ประการที่สาม แรงกดดันจากระบบการศึกษาที่มีการแข่งขันสูง ทำให้ทั้งผู้ปกครองและลูกต่างตั้งเครียดและเหนื่อยล้า ประการที่สี่ ระบบการศึกษาของจีนเป็นระบบคัดเลือกเด็กเก่งซึ่งทำให้เด็กที่มีผลการเรียนปานกลางขาดความมั่นใจในตนเองและส่งผลเชิงลบต่อบุคลิกภาพของเด็ก และ ประการที่ห้าปัญหามลพิษในประเทศจีนที่ทวีความรุนแรงขึ้นอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ทำให้กลุ่มคนเป็นโรคมะเร็งแพ่ต้องทนทุกข์ทรมานจึงตัดสินใจออกจากจีนเพื่อพาตัวเองหลบหนีออกจากพื้นที่มลพิษ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้ครอบครัวชาวจีนตัดสินใจพาลูกมาเรียนที่เชียงใหม่ทำให้เชียงใหม่เป็นพื้นที่การศึกษาใหม่สำหรับครอบครัวชาวจีน ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบสักลงไปยังเห็นความแตกต่างระหว่างสามกลุ่มชาวจีนแต่ละยุคแต่ละสมัย แม้ว่าคนทั้งสามกลุ่มนี้มีเชื้อสายจีน หรือมาจากประเทศจีนเช่นเดียวกัน

การศึกษา เครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ ในครั้งนี้ อธิบายถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม ชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคนไทยอยู่เป็นหลักการใช้ชีวิตในสังคมต่างประเทศที่ให้ชาวจีนรุ่นใหม่ต้องหาวิธีสร้างกลุ่มเครือข่ายของตน เพื่อปรับตัวให้ได้รับการยอมรับจากคนอื่น นอกจากนี้ ยังมีความพยายามแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ ในชีวิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลนรี นุกิจรังสรรค์ พบว่า ชาวจีนอพยพใหม่อพยพมา เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ และเพื่อแสวงหาแหล่งพำนักใหม่ ซึ่งก็เป็นการพยายามแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ ให้กับตนเอง (กุลนรี นุกิจรังสรรค์, 2565)

2. ลักษณะและบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีวิต ของชาวจีนรุ่นใหม่

พบว่า เครือข่ายทางสังคมได้มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอเมื่อมีความสัมพันธ์จากภายนอก ดังนั้น เครือข่ายทางสังคมของชาวจีนจึงมีพลวัตที่ไม่ได้หยุดนิ่ง และมีการปรับเปลี่ยนเชิงสัมพันธ์อยู่ตลอด สอดคล้องกับแนวคิด

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมจะพิจารณาทั้ง “ความสัมพันธ์” และ “การแลกเปลี่ยน” ระหว่างคนในเครือข่าย โดยเป็นที่เชื่อว่า “การแลกเปลี่ยนจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ของคนในเครือข่าย” แนวคิดการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมมองว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายมีลักษณะซับซ้อนและเป็นระดับชั้นโดยในเครือข่ายทางสังคมจะมีรูปแบบการรวมตัวของบุคคลแบบกระจายตัวและมีระดับของความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้สมาชิกในเครือข่ายทางสังคมอาจไม่จำเป็น ต้องมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นต่อกันและอาจตัดสินใจออกจากความเป็นสมาชิกได้เมื่อเวลาผ่านไป (Garton, L. et al., 1999) ซึ่งสามารถอธิบายถึงรูปแบบการรวมกลุ่มของคนผ่านชุมชนจะช่วยให้เห็นระดับของความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันของคนในเครือข่ายได้

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การเติบโตของความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนเป็นไปอย่างกว้างขวาง ชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับถิ่นที่อยู่เดิมของตนในประเทศจีน ทั้งทางด้านกิจกรรมทางศาสนา และเศรษฐกิจ รวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์กับชาวจีนในประเทศอื่น ๆ ทำให้เครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ไม่ได้มองจาก “ความเป็นจีน” อย่างเดียวกับเครือข่ายของชาวไทยเชื้อสายจีน หรือชาวจีนฮ่อในอดีต สอดคล้องกับการศึกษาของ หม่า เทา ชาวจีนรุ่นใหม่ล้วนได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นของประเทศจีน ความเป็นจีนกลายเป็นทรัพยากรทางสังคมแบบหนึ่งที่จะช่วยเลื่อนสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้นได้ (หม่า เทา, 2558)

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายทางสังคม และลักษณะและบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีวิตของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ โดยพบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ พบว่า ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สู่ประเทศไทย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนนี้ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่มีการตัดสินใจพาบุตรหลานเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยหาวิธีการเคลื่อนย้าย และการเตรียมตัวมาศึกษาในต่างประเทศ ขั้นตอนที่ 2 ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาประเทศไทยสร้างเครือข่ายทางสังคมใหม่ มีการปรับตัวเข้ากับสังคม การเคลื่อนย้ายเพื่อปรับตัวจากระบบการศึกษาในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมาสู่ประเทศไทย จึงได้รับความช่วยเหลือจากชาวจีนด้วยกัน หรือใช้บริการของบริษัทแนะแนวการศึกษาต่อต่างประเทศ ขั้นตอนที่ 3 เกิดเครือข่ายทางสังคมใหม่ของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ ขั้นตอนนี้ผู้ปกครองชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาประเทศไทยเกิดเครือข่ายทางสังคมใหม่เพื่อปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ส่วนประเด็นเกี่ยวกับลักษณะเครือข่ายทางสังคม ชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านสื่อแพลตฟอร์มออนไลน์ บางครั้งก็เกิดขึ้นแบบออฟไลน์ นอกจากกลุ่มออนไลน์จะเป็นจุดรวมตัวกันที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มชาวจีนรุ่นใหม่แล้วยังมีกลุ่มศาสนา ได้แก่ กลุ่มศาสนาคริสต์ และกลุ่มศาสนาพุทธหรือโบสถ์ได้กลายเป็นพื้นที่ทางสังคม อีกแห่งที่ผ่านการเชื่อมต่อกับภาษาจีนทำให้ชาวจีนรุ่นใหม่สามารถแสวงหาความรู้และสร้างความรู้สึกร่วมผ่านเวทีทางศาสนา ผลการศึกษาดังกล่าวช่วยให้เกิดความเข้าใจการดำรงอยู่ของชาวจีนรุ่นใหม่กลุ่มหนึ่งที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมไทย ในส่วนของข้อเสนอแนะในครั้งที่ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่า 1) ผู้วิจัยมุ่งเน้นเลือกกรณีและพื้นที่ศึกษาเป็นชาวจีนรุ่นใหม่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่เพียงแห่งเดียวเพราะต้องการที่จะศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ และบทบาททางสังคมในเครือข่ายต่าง ๆ จนถึงความหมายทางสังคมของเครือข่ายชาวจีน

รุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่ ดังนั้น จึงไม่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเครือข่าย เนื่องจากทั้งสมาชิกเครือข่าย และ สถานการณ์ทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลต่อเครือข่ายตลอดเวลา การเพิ่มการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ในครั้งต่อไปจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการเข้าใจเครือข่ายทางสังคมดังกล่าวมากยิ่งขึ้นเพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนา ความรู้ใหม่ต่อไป 2) ผู้วิจัยเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการควรมีหน่วยงานกลางเกี่ยวกับนักเรียน นักศึกษานานาชาติ เพื่อให้เกิดการจัดการให้ถูกต้องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อความสะดวกของทั้งโรงเรียน กระทรวงต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป และ 3) การสร้างความร่วมมือในเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้น ในเมืองเชียงใหม่ ควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งโรงเรียน นานาชาติในเมืองเชียงใหม่ สถานกงสุลใหญ่แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำเชียงใหม่ หน่วยงานภาครัฐของทั้ง 2 ประเทศอื่น ๆ และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานและวางแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างการสื่อสาร และความร่วมมือในเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลนรี นุกิจรังสรรค์. (2565). ชาวจีนอพยพใหม่ในภาคอีสาน: สถานการณ์ แรงจูงใจและการประกอบอาชีพ. วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 22(2), 51-72.
- เคียน เฉิง ลี. (2565). จีนข้ามชาติรุ่นใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. เชียงใหม่: ศูนย์จีน-อุษาคเนย์ศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จี.วิลเลียม สกินเนอร์. (2564). สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2544). การสร้างเครือข่ายทางสังคมของแรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลีย (แรงงานไทย-ออสเตรเลีย). ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรฤทธิ กายแก้ว. (2556). การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แม่หลิว ฮั่ว. (5 ก.ค. 2566). กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในเมืองเชียงใหม่. (เจือลี ขุน, ผู้สัมภาษณ์)
- ยศ สันตสมบัติ. (2565). จีนข้ามชาติรุ่นใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. เชียงใหม่: ศูนย์จีน-อุษาคเนย์ศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ศิรดา เหาะเจริญ และเพ็ญพักตร์ ทองแท้. (2560). การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มอนุรักษ์ อ่าวปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- หม่า เทา. (2558). คนจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่: กรณีศึกษาผู้อพยพคนจีนในประเทศไทย. วารสารการวิจัยภาษาและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9(2), 147-159.
- หยางชิง ปิง. (2563). “ผู้อพยพทางการศึกษา”: การเคลื่อนย้ายรูปแบบใหม่ของครอบครัว ชาวจีนกรณีศึกษาจังหวัด เชียงใหม่. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 16 ปีการศึกษา 2563 (หน้า 2070-2080). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

อรรณญา ศิริผล และเจียงหยู่ หลี่. (2565). จีนข้ามชาติรุ่นใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. เชียงใหม่: ศูนย์จีน-อุษาคเนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Boissevain, J. (1974). *Friends of Friends: Network, Manipulators and Coalitions*. Oxford: Basil Blackwell.

Garton, L. et al. (1999). Studying On-line Social Networks. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 3(1), 29051307.

Huang S. Y. et al. (2005). Transnational families and their children's education: China's 'Study mothers' in Singapore. *Global Networks*, 5(4), 307-443.

Johanna L. W. (2005). Transnational families' strategies and education in contemporary Chinese Diaspora. *Global Networks*, 5(4), 59-377.

Wang, C. (2000). Social Network in Mobility: The Behaviors of Wenzhou People between Beijing and Pairs. *Journal of China Academic*, 2000(3), 109-123.

Wasserman, S. & Faust, K. (1999). *Social network analysis: Methods and applications*. (4th ed.). London: Cambridge University Press.